

H A D I T Ö R T É N E T E K.

Költ Bétsben, Októbernek 30-dik
Napján.

8.

Ez előtt két napokkal érkeze a' *Vulkáni* Táborból egygy igen kedves Levelünk. — Benne szép renddel elő van adva, a' *Kara Mustafával* történt diadalmas verekedésnek kezdete, folytatja, és vége. Mivel mindazáltal már arról, Irásunknak előbbeni Darabjában szollottunk: az egész Levelt szóról szóra ide nem iktatjuk; hanem hogy róla 's belőlle valamit ne említsünk, meg nem állhattuk. — Örömmel teltünk el, mihellyt hozzá fogtunk az említett betses Levélnek olvasásához, mellynek kezdő szavai ezek:

„ A' mi kedves komendirozó Hertzegünk
„ *Hohenlöe*, bennünket-is vezet immár a'
„ betsület nyeresének piattzára. Sokkal szá-
„ mosabb ellenfég ellen, szoros útakon, és
„ roppant hegyeken el-vitt bennünket, sze-

H h

„ ren-

„ renséssen kormányozott, és diadalmassan
 „ vissza hozott. “ — Ezek a' gyönyörű ki-
 fejezések kézen fogva vezetnek bennünker,
 a' *Hohenlöe* győzedelmének egy kivált-
 képpennyaló szerző okára. Győzedelmeske-
 dett már az előtt diadalmas Seregei sziveken
Hohenlöe, minekelötte *Kara Mustafán*
 győzedelmeskedett volna. — Az okos Ve-
 zér, 's bátor Katona, úgy győznek, ha sze-
 retet uralkodik közöttök. — — Boldog II.
 JOSEF, szárnyai alatt nyugovó Tartomá-
 nyival, közelebbről *Magyar, Erdély, 's*
Horvát Országokkal együtt, hogy olly
 Főket adhatott vitézlő Seregeinek, kikben
 azok édes Atyaikat tisztelhetik, 's tisztelik
 is *). — Nem olvashatruk továbbá meg-
 in.

*) Midőn *Nandorfejérvóra* Bástyáin a' fel-adást je-
 lentő fejer zászlók kezdettek lobogni: a' diadal-
 mas Seregnek ezen örvenderes kiáltozását ekhoz-
 tatták vissza a' szomszéd hegyek: *Éllyen LAUDON*.
 — Szereti a' Nép fő Vezéréé, midőn annak egy-
 szívvel 's szájjal *Vivátot* kiált.

Hertzeg COBURG, midőn a' számára küldött
 Therésia nagy keresztjét vette volna, öszve gyűj-
 tette Vitézeit, 's az Adjutántja kezébe adott nagy
 keresztre mutatván, így szólította meg azokat:
 „ Kedves Barátim! Ti érdemlettétek nékem ezen
 „ győzelem szép jutalmát; Tnéktek köszönöm
 „ ezt

indulás nélkül, az érdemes Levél író Úrnak az Oláhokról tett ezen nemes szívű Vallástételét: „Az első *Oláh* Regiment, úgy „mond, mind elől, mind oldalról tűz közzé „esett, de az ellenségnek ellene való dü- „hösködését, minden változás nélkül, vitézi „módon ki állotta.“ — Ekként esmeri meg egy jó Magyar Vitéz külömbfég nélkül a' valóságos érdemet mind azokban, a' kik azt szívesen keresték, 's meg-is találták. Meg-dicséri az említett Levél író Úr, vele együtt fegyvert viselő Német Társait-is. — A' *Toskana* Huzárjai közzül pedig, oly Embereinket nevez, a' kiknek példájokból ki-tettség, hogy csak Magyar a' Magyar, mindenkor, és mindenütt; és hogy Magyar Vitézeink, ama két szives Barátok *Theseus* és *Pirithous* emlékezeteket újírtják meg nálunk. — „Főhad- „nagy *Cseh*, kemény lövést kapott a' bal „karján, mindjárt az első tsatában, és bi- „zonnyal öfzve vagdalta volna az ellenség,
H h 2 „ ha-

„ ezt — fel-tetsem, és viselni fogom: de a' Ti „Nevetekben.“ — Ezen kegyes beszédei a' Hertzegnek, örömmek könnyhullatását fatsarták-kí hív Vitézeinek szemeikből; és csak darab idő múlva hallattak a' zokogó sokfág közzül ezen buzgó szereteinek szavai: „ Vigy minket Hertzeg: és mi megyünk Te utánad.“ —

„ hanemha Tzugjabéli köz Legény *Bartha*
 „ nevezetű, mellé nem állott, 's mind ad-
 „ dig nem óltalmazta volna, míg Kapitány
 „ *Uhl* 2 Tzug *Savoje* Dragonyosaival se-
 „ gittségekre jöherett. — Kaprál *Ko-*
 „ *váts*; *Litasy*, *Vojna*, és *Székelly* köz
 „ Legények, a' haláltól mentették meg
 „ Hadnagy *Egermann*-t, midőn az ellenség
 „ gyalogjaival viaskodtunk. *Litasy* ugyan
 „ akkor halálos sebet-is kapott, mellyben 2
 „ óra múlva meg-hólt. — *Hajer* és *Varré*
 „ nevezetűek, a' Pétsi Hadnagy Komendó-
 „ jából, 1 ágyút nyertek el, le-szabdalván
 „ a' mellette állott 6 Törököket. *Desiki*
 „ Kaprál-is el-vett harmad magával más á-
 „ gyút az ellenségről. — Egyébaránt vala-
 „ kiknek szerentséjek leherett, a' *Toskána*
 „ Magyar Lovas Regimentjéből, ezen szép
 „ verekedésben meg-jelenni, igyekeztek,
 „ Oberster *Ott*, Májor Báró *Szentkereszti*,
 „ Kapitány *Baranyai*, *Maurer*, és *Rad-*
 „ *ványi*; *Intzedy*, *Cseh*, Pétsy Fő, és
 „ *Egermann* Alhadnagy Urak nyomdokai-
 „ kat követni, 's bátor szívvel hartzolni. —
 „ Szégyen-is lett volna ott minden Magyar-
 „ nak két kézre nem dolgozni, a' hol maga
 „ *Hohenlöe*, ezen Nemzetünket szerető,
 „ 's betsülő jó Hertzeg vala, mindnyájunk
 „ vitézségének szemmel látott Tanúja, 's a'
 „ ki

„ ki maga-is Hérosi módon mindenütt a'
 „ golyóbisok között járt, mellyek közzül
 „ eggy érdeklette-is a' jobbik tzombját “ *)
 — Így végzi a' gyakran említett érdemes
 Úr Levelét: „ Úgy meg-verettük *Kara Mu-*
 „ *stafának* az ijedtyit, hogy még *Karbu-*
 „ *nyesten*-is túl szaladt, de nehezen állapo-
 „ dott meg *Krájovánál*-is vertt hadával egy-
 „ gyütt. És tsak fel lehet tenni, hogy nem
 „ eggy könnyen fog már ő az *Erdélybe*
 „ való bé-ütésről gondolkozni. Mert ha
 „ volt ezen verekedés előtt, a' mi éleszthette
 „ újj szerentse próbálásra, t. i. a' *Hátszegi*
 „ vidéken való tavalyi szerentséje: most
 „ meg-tapasztalta, hogy nem tanátsos néki
 „ *Hohenlœ*-val szembe szállani. — Tsak
 „ lehet gondolni, hogy volt népünknek
 „ nyeresége, mivel többnyire mind asszú
 „ szőlő Bort, 's Rosólist ivott a' népünk;
 „ pedig az elsőt 30, a' másikat 25 garassá-
 „ val fizertük. “ —

Her-

*) Hertzeg *Hohenlœ*-nek Nemzetünk erántt való
 figyelmetesfégének, 's hajlandóságának az-is eggy
 nagy jele: hogy kezd már Magyar nyelven be-
 szélleni, mellynek meg-tanulására kiváltképpen
 való módon fel-gerjesztette a' Hertzeget a' Hűsz-
 árok unfzólo szavának: *Rajto !!!* hallása.

Hertzeg *Hohenlöe* későbbi Tudósításából, éppen most adta ki a' fő hadi Tanács, azon Vitéz Uraknak neveiket, a' kik a' *Porsény*, és *Vajdeny* nél történt szerentsés ütközetben különös ditséretre tették magokat méltókká. Ezek azok: *Leonardo*, és *Staauder* Generálok. A' *Toskána* Hufzár Reg. jéből azon érdemes Tiszt Urak eggyül eggyig, a' kiknek betses Neveik már oda fellyebb elöl fordúltak; a' *Splényi* gyalog Reg. ből Oberst, *Degenschild*, Oberstlieur, *Adorján*; *Rouviere*, és *Sándor* Májorok; Főhadnagy *Grompeter*; az Erdélyi első Oláh Reg. ből Oberster *Kray*, *Kettner*, és *Stojanich* Májorok; a' *Savoie* Dragonyosai közzül Oberst. *Jandahl*, Májor *Hermann*, Kapitány *Neumann*, *Gabelkofen*, *Struppi*, *Fleischer* Főhadnagyok, Alhadnagy *Ellenrieder*; a' Pattantyúsok közzül Kapitány *Grillet*. — Ezüst érdem pénzt nyertek a' *Hohenlöe* diadalmas Seregéből öszveséggel 34-en, úgymint: a' *Splényi* gyalog Reg. ből 2-en; az Erdély Országai első Oláh Reg. ből 6-an; a' *Toskána* Hufzárjai közzül 10-en; a' *Savoie* Dragonyosai közzül 13-an, és 3 Pattantyúsok. — A' *Savoie* Dragonyosai közzül eggy, arany érdem pénzre ítéltetett méltónak.

F. M. L. Vallis Úrnak Horváth Országból tett jelentése szerént, a' Likai Reg. ből 3-an; az Ottotsániból pedig 2-en kaptak leg-közelebb ezüst érdem pénzt; és 1 ugyan csak az Ottotsániból aranyat.

H. COBURG fő Vezértől jöve a' napokban egy Kadét bizonyos Tudósításokkal. Magával hozott egy darabot azon nehéz vas lántzok közzül, mellyekről már Irásunknak 374-dik Lev. tettünk vala emlékezetet. Ezt tegnap tulajdon szemeinkel meg-nézegeténk a' Ts. és Kir. feyvertartó Házban, a' hol már fel-függesztődött, és tartatik örök emlékezetnek okáért. El-szörnyüködtünk ennek látására, a' melly valósággal a' Törökök emberi érzékenységektől üres vóltoknak, és a' Keresztények ellen való dühös indúlatjaiknak ellene mondhatatlan Tanúja. A' lántz 5 személlyre vagyon készítve, a' minthogy 5 nyakvasak szemlélternek rajta, mellyeknek 3-a, a' két szélson kívül nintsen a' lántznak bizonyos részéhez foglalva, hanem csak szabadon függ rajta. Bivalynak sem kellene vastagabb lántz, mint a' millyen otromba vastagfágú ez az embereknek készítettett lántz. — Majd 4 ölnyi hosszúságú, és 38 $\frac{1}{4}$ font

font nehézségű. — Meg-mutogatta a' fegyvertartó ház gondviselője, a' *Szabátsnál* el-nyertt zászlókat-is, mellyek Ö Felsőge II. JÓSEF képe mellé vagynak módoffan elrendelve. Nagyok, 's külömbkülömbféle lengeteg selyemből készülttek. A' többek között egy fejer vagyon, mellyre kék selyemből a' *Mahomet* keze 's kardja ki vagyon varrva. A' zászlók felibe vagynak egynehány ezüstből készültt érdem bokkréták felrakva, mellyek hasonlóképpen a' Törököktől vetettek el. — A' tölök már fok ízben nyertt győzedelemnek más jelei, még mind oda le vagynak; igen nagy részént *Péterváradon*.

Hogy *Coburg-ra* vissza térjünk: Már Okt. 3-dikán parantsolatokat adott a' *Hertzeg*, hogy a' sátorok helyébe föld kunyhókat készíttsen a' katonaság, 's azt előre jól ki-égeffe: a' melly annak a' jele, hogy ha egész télen által nem-is; de ugyan tsak még alkalmas ideig a' mezőn akarja seregét táboroztatni, mivel ott körül belől nagyon ritkák-is a' faluk. — Okt. 2-dikán akasztatott fel a' *Hertzeg* egy Török Spion, a' *Milkov* mellett, a' ki már gyakran meg-jelent vólt a' Táborban, etzet árulónak neve alatt. — Tsudálkozásra méltó vólt, minémü hideg vérrel ment az az ember a' halálra. —

F.

F. M. L. Gr. *Wartensleben* parantsolator vett, hogy *Mehádia* mellől a' *Supaneki* völgy felé nyomúllyon, a' minthogy Okt. 13-dikán meg-is indította arra felé, elől menő feregeit.

Irásunknak 394-dik Levelén, meg-tettük már az előre való Jelentést, Generál *Pruglach* Úr feregének a' *Rimnik* tájján meg-bizonyított vitézségéről. Az egész dolog miként ment végbe, meg-irta maga az *Erdélyi* Országai Sereg' fő Kormányozója H. *Hohenlöe*.

A' Hertzeg Tudósításának ez a'
Summája.

Generál *Pruglach* parantsolator vévén H. *Hohenlöe*-től, hogy *Rimniknél*, 's ha lehetne, még *Ollanest* és *Oresznél*-is zavarná meg az ellenséget. Ahoz képest Okt. 5-dik napján meg-indult, 's még pedig, hogy az ütközetre ki-rendeltetett napra *Rimniknél* teremhessen, a' rövidebb menetelt választotta az *Olt* vize jobbik partján *Kosia* felé; de a' mennyivel rövidebb volt ezen, mint a' más partján az *Olt*-nak *Rimnik* felé az út; annál bajosabb-is volt, mert jobbára igen szűk,

szük, 's meredek helyyeken kellett a' seregnek menni, 's hegy-parakokat kénytelenítetett gázolni. — Magasztalja Gen. *Pruglach*, Oberstlieutenánt *Vilhorfszky* Uron kívül, az Oláh szabad sereg Májorát *Klein Urat*, a' ki együtt támadta meg a' *Rimnik* szőlők alatt, említett Oberstlieut. Úrral a' Törököket, és az Oberstlieut. Úr meg-sebedése után maga igazgatta a' Lovasfágot. — Ditséri a' több Tiszt Urakat-is átallyában, az egész néppel együtt, melly állott 3 Svadron *Toskána* Húzfárokából; az *Orosz* Regementjének 4 Kompániáiból Májor *Csepí* Úrnak vezérlése alatt; a' *Belgiojoso* 1 Bata-lionjából, *Merkandini* Májor Úr alatt; és némelly *Erdély* Országai szabad akaratúakból. Az egész szerentsés történet elő adásában im e' következő érdemes Tiszt Uraknak neveik fordultak elől, a' meg-nevezettekén kívül, úgymint: Kapitány *Pozhorányi* az *Orosz* Reg. ból, a' ki 200-ad magával a' tsata előtt, *Okna* felé küldődött, hogy onnan verje el az ellenséget; Kapitány *Cadelinie* a' *Belgiojoso* Reg. ból, a' ki ugyan tsak 200 ad magával *Ollanest* felé tartozott menni a' végett, hogy az ott lévő Oláh körülöket szemmel tartaná, és míg *Rimnik*-ből el-kergetődne az ellenség, seregünknek hátróló általmára lenne; Kapitány *Simonyi* Úré,

Úré, a' *Toskána* Huszár Regimentből, a' ki parantsolatot vett, hogy egy Svadronnal mennyen *Rimniken* túl, és ha majd az ellenség ezen helyből meg-szalad, ne ereszze *Okna* felé. — Ezen Uraknak el-küldetések esett Okt. 7-dikére virradóra még éjfél tájban, az *Capu Piscului* nevü hegyről, melly vagyon *Rimniken* innen. — Az említett *Simonyi* Kapitány Úr érkezésével vette futásra a' dolgot, a' *Vilhorshky*, és *Klein* Urak ellen agyarkodó, 's rajtok fellyül fordulni akaró ellenség. — Ezen eddig elől számlált Vitéz Urak bettes Neveiken kívül, elől jön még a' *Toskána* Huszár Kapitány *Fulda* Úré, a' ki a' viadal közben el-küldetett *Okna* felé, hogy Kapitány *Pothorányi* Úrtól hozna hirt, vagy ha kívántatnék, lenne segítségére. Az út közben rá bök-kent valami százig való embereire az ellenségnek, a' kik magok kötöttek elébb belé, de meg-adták az árrát; mert *Fulda* Úr Vitézeivel úgy tsapott közibek, hogy minekutánna közzülök számossan el-húllottak, 's egynéhányan el-fogattak, a' többek szaladásra vették a' dolgot. — Különös ditsérettel említ Gen. *Prugglach* Úr végre két köz Embereket a' *Toskána* Huszár Regimentből, kiknek egyike *Rimes* Mihály, az Oberstl. 2-dik Svadronából; a' 2-dik *Suszter* Já-

Já-

János, az 1-ső Májor 1-ső Svadronából. — Ezek kereftül vágván magokat az ellenfégen, a' meg-sebefedett *Vilhorzky* Úrnak *) segítségére, mellette termettek, melly alkalmatossággal az elsőt veszedelmessen meg-sebesítette egy golyóbis. — *Lescher* nevezetü Káprál-is az első Májor 1-ső Svadronából, igen jól viselte magát, *Kap. Fúlda* Úr bizonyság tétele szerént.

Közelebbi Irásunknak 403-dik Levelén, a' hol Májor Hertzeg *Eszterházy* Úrról vagon a' szó, méltóztassanak az érdeemes Olvasók ezen igék helyett: a' kardot, 's agyon vágván — így olvasni: a' puskát, 's agyon lövén. — A' hiba valamelly véletlen történet miatt esett.

ELE.

*) *Vilhorzky* Ur, úgy tsapta a' Törököt, a' kitől kapta sebét, ködökön, hogy az azonnal szörnyű halált holt.

E L E G Y E S T U D Ó S I T Á S O K.

Bétsből.

Ö Felfége' hova tovább való erősödésének jele, hogy már vadászni-is vólt. — Az orvosfággal való élést ugyan, még sem hagyra félbe. Tegnap előtt-is ki-méne kétszer a' játék néző helyből orvosfág venni.

A' jövő hónapnak, úgymint Novemb. 1. napjától fogva, úgy fog az adó fizetésre nézve folyni a' dolog *Austriában*, 's a' több úgy neveztetett Német örökös Birodalmakban, a' mint az arról ki-adott új Rendelések (*Steuer Regulirung*) tartják. — Az effélékben való *Praerogativát* elsőféget, tudjuk nem irigylí kedves Hazánk a' Német örökös Tartományoknak. De ezek sem kivánták nagy részént a' felölök illy formán való gondoskodást. Beszélltek eleger, irtak is a' *Steuer Regulirung* ellen. Örömet sem szeretnénk mi ennek magyar nevet-is adni: mert nem akarnánk, hogy szüklég lenne reá.

Ma.

Magyar Ország.

Örömmel értettük, hogy kedves Hazánknak minden részeiben, kezd a' dízes *Magyar Köntösnek* viselete mind inkább inkább helyre állani. Különös érzékenységgel hallottuk nevezetesen, hogy *Bihar* Vármegyében még az Affzonyfágok is elvetvén az idegenekről költsönözött ruházatok, azzal is meg-akarják Nemzetekhez való hajlandóságokat mutatni, hogy annak öltözetét nem szégyenlik. — Helyiesen, és igen díszesre tessék!! — Nem kell az ilyen *Magyar vérű* Dámáknak semmi más külső jel eránt szorgalmatoskodni, melly által Hazájokhoz vonzó szerzeteket nyilván valóvá tehessek. A' világ tzimmerénél *) többet ér, 's többet jelent dízes Magyar öltözetek. — Szerentsénk volt a' napokban, T. *Makripodári* Vice Ispány Úrnak, egy szép Magyarfággal szerzett, nyomtatásban lévő

Le-

*) A' minapában a' Frantzia Dámák feregestül leéredzetek a' Nemzet gyűlésébe, hová bé-botsáttatván külömbkülömbféle drágaságaikat az Ország boldognása végett által ajánlották, azon reménykedtek, hogy rendeljen nékik a' Nemzet gyűlése olly tisztes tzimmer, vagy jelet, mellyet viselheffenek Hazájok szerzetetének jeletül.

Levelét olvasni, mellyel hivott a' többek között innen *Bétsből* egy M. Gróf Urat, a' *Posonban* tartandó közönséges Gyűlésre (*Generális Congregatióra*). — A' Levelet szóról szóra ide iktattuk volna: de a' helyeknek szük volta nem engedte. Nagy reményféget nyújthat ez, minden igaz szívű Magyar Hazafinak, hogy született Nyelvünk naponként jobban jobban fog éledni, és még a' Törvényes Dolgok' folytatására is alkalmaztatódni: a' melly meg-is lehet, csak szives törekedéssel segítsen e' munkán minden, a' ki *Magyarnak* nevezi magát, úgy a' mint töle telik.

Konstantzinápoly.

Hogy a' nagy Úr, III. SELIM, talám inkább gondolkodik már a' békesfégről, mint Országlásának kezdetével: onnan sajdíthatni, hogy a' háborúnak egyik fő okát a' *Mufti*: fő Papi hivatalából ki-rette, és azt a' *Cherif-Zade*-t állította helyébe, a' ki már kétszer: 1-szor *Mustafa*, 2-szor *Abdul-Hamid* Török Tsászárok alatt, mindenkor azért esett ki a' *Muftiságból*, hogy a' békesfégnak javallása által az akkori fő Vezérek kezek alá szözlott. Ezen békesfég szerető újj *Mufti*-nak, az újj *Kajmakán*-is *Solimán Basa*, a'
nagy

nagy Úr' Sógora, vele egyet értő belső Barátja. —

Orosz Követ *Bulgakow* Urat-is (kiről Irásunknak kezdetében emlékeztünk) kieresztette volna már III. SELIM a' hét Toronyból, ha a' *Svédziai* Követ más gondolatokra nem vette volna.

Frantzia Országból.

Az újabb *Párisi* zürzavarnak másszor említett okaihoz még ezek-is járultak:

Először. Hire lett, hogy a' Király *Versaliából* másuvá messzebb szándékozik. — Másodszor. A' Királyné felől rosszul ítelt már régtől fogva a' nép, 's ellene, valamint a' Fia ellen-is ártalmas gondolatokat forrált magában. — A' megholt első Király Finak halála-is gyanús.

Nagy érdemű T. T. *Pétxeli* József Úrnak több betűs és méltán kedves munkáin kivül, fognak a' jövő *Pesti* vásárkor, *Véber* Könyvnyomtató Úrnál, még ezen 3 gyönyörű *Szomorú Játékok* találatni: *Merop*, *Tan-kréd*, *Alzir*. Ditséretekre mit mondhatnánk egyebet; *Voltér* munkái, 's *Pétxeli* fordításai! A' három árra 30 kr. — A' kik számossan kívánnak venni, *Véber* úrral végezhetnek. —

A' Rajzolatot, mellyet mostanra készítettünk, el nem küldhettük; mert a' reá való Jegyzések' ki-nyomtatására nem volt idő. —



TÓLDALÉK.

9.

Frantzia Ország.

Azt írta VOLTÉR még 1764-dikben, az akkor *Hágában* volt Frantzia Követhez *So-velén Marki*-hez (Marquis de Chauvelain):

„Mind az, valamit látok, egy nagy válto-
 „zást jelent, melly, ok veretlen meg fog
 „történni; de már énnékem nem lesz az
 „a' gyönyörűségem, hogy annak szemmel
 „látott Tanúja lehessék. A' Frantziák későn
 „jutnak mindenhez; de még-is csak el-jutnak
 „osztán valahára. A' világosság lassanként
 „mind messzebb messzebb terjedt, úgy hogy
 „csak alkalmatosság kell neki, ki-üti magát,
 „és lesz egy szép lárma. Az Iffjak szeren-
 „tsések, mert szép dolgokat fognak szem-
 „lélni.“ — Látott előre valamit a' nagy^o
 „lelkű *Voltér*; de ki-is nem látott volna, a
 „kinek látni való szemei vagynak, holott XIV.
 „LAJOS-tól fogva szembe tűnöképpen kez-
 „dett Frantzia Ország alább szállani. XIV.
 „LAJOS idejében ki mert kötni Frantzia Or-
 „szág, *Angliával, Hollandiával, Austriával,*

és Spanyol Országgal. De meg-is erőltette
 úgy magát, hogy az időtől fogva mind in-
 kább inkább kezdett hanyatlani. Vergődött
 ugyan eleget, ha valami módon elébbeni
 helyére vissza állíthatná magát; de nem ta-
 lálkozott olly Orvos, a' ki ezen nagy Test'
 bádjadozása okait igyekezett volna sziveffen
 fel-fedezgetni, 's ahoz képest fegithetett
 volna rajta. Találkozott ugyan Orvos elég,
 talám fok-is; de eggy sem akadt rá, vagy
 leg-alább nem akart rá akadni a' nyavalyának
 kútfejére, azért-is éppen ellenkezőképpen
 bántak, miat sem kellett volna, a' sinlődözö
 Testel. Erössítő szerekkel kellett volna azt
 értetni, mivel mód nélkül meg-erötelenedett;
 még-is mind úntalan gyengítették. A' volt
 t. i. Frantzia Országának a' baja, hogy több
 ment ki esztendőnként a' Kassából, mint a' mi
 bé-jött. — Nagy baj az ilyen. — De honnan
 származott? Onnan, mert az Ország' élő
 kintses Kamarája meg-fogyatkozott — a' nép
 szegényedett, nem volt honnan annyinak
 bé-menni, mint az előtt. A' népen kellett
 volna könnyíteni, hogy tovább-is hasznát 's
 még nagyobb hasznát vehessék: 's mind csak
 azt nehezítették. Ezer meg ezer módokat
 találtak ki, hogy húzzák vonnyák a' boldog-
 talan Polgárt; de akar mitsoda szint adjanak
 bár a' huza vonának, csak huza vona marad
 a'

a' még-is; csak meg-érzi azt, a' kit érdekel,
's faj-is neki. Ugyan hogy ne fájt volna hát
a' különbben-is érzékeny Frantzia Nemzetnek.
— Minden belső sugallás nélkül fajdithatta
hát azt Voltér, úgymint a' ki Nemzete forsát
jól tudta, 's fájlatra, hogy nem loka fogja
szenvedni a' Frantzia maga nyakában a' vas
jármot, mellynek hordozására, tudja hogy
nem teremtetett. Ennek gyanitásképpen-
való meg-jövendölésére nem kellett Profétai
Lélek. Hanem, ha azokat írta volna meg
Voltér, mellyek 1786-tól fogva meg-törté-
nendők valának, 's nevezetesen a' mik estek
ezen folyó esztend. Jul. 12-dikétől fogva, 17-
dikig, és közelebb Okt. 5-dik napján Fr. Or-
szágban, már úgy csak el lehetne mondani:
a' mi időnkben-is támadott egy nagy Pró-
féta *Voltér*. — Mik történtek Juliusban:
már azokat igyekezünk Irásunknak 81-dik 's
azt követő Levelain, a' mint akkor lehetett
a' naggyából elő adni, de szándékozunk egy
bizonyos alkalmatossággal, róllok még bő-
vebben-is szólni: Most, lássuk, mit vittek
végbe Okt. 5-dikén, a' pallérozott Frantzia
Ország' fő Városá Lakosai? Ha az igazat
summáffan ki akarjuk mondani, ezt: Rette-
netes lármával rajta mentek éjtszakának ide-
jén a' Király Palotáján; a' kerítés ajtajait bé-
törték; a' Testörzőket lönték vágták, 's egy-
gyül

gyül egyig halálra keresték. A' Királyné ellen ifszonyú szidalmazásokat 's motskolódásokat vittek véghez, 's háló szobája ajtaját-is bé akarták törni 's a' t. Tudni illik: Látván *Fajett* Markí (Marquis de la Fayette) *) a' Párisi Katonák Feje, hogy a' fel-indúlt népet le nem tsendesítheti: Adjutántja által megjelenteti *Versaliába* a' Nemzet gyülésének, hányadán legyen a' dolog. A' Nemzet gyülése vissza ízen a' Markinek, hogy a' nép kívánágát tellyesítse, 's vezesse *Versaliába*. — Ahoz képest meg-indúlt *Fajett* Markí a' lármás sereggel, estvéli 6 órakor, és 11-re *Versaliába* érkezett: a' hol leg-első gondja-is a' vólt *Fajett*-nek, hogy a' népet a' Nemzet 's a' Király hűségére meg-eskeffe. Ez meg-is lett: de kevés foganattal. Mert ezek semmivel sem levének jobbak, a' *Versali*ai Polgár

ka-

*) *Marquis*, *Marchiót*, vagy *Markgráfot* jelent. — De a' *Frantzia* és *Olasz* *Marchiók* koránt sem egy rangúak a' *Német* *Országakkal*. Ezek mindjárt a' *Hertzegek* után vagynak: amazok pedig a' *Grófok* után. Közönséges *Nemesek*-is meg-kaphatják a' *Frantziáknál* a' *Marquis*, és az *Olaszoknál* az ugyan annyit jelentő *Marchesi* nevezetet, azért tsak azok maradnak, a' kik vóltak. *Marquis de la Fayette*-t *Írásunknak* 396-dik *Levelén* már említettük.

karonáknál, és azon nagy részént affzonyokból álló csoportnál *), a' melly *Fajett*-nek *Párisból* lett el-indulása előtt, már *Versaliában* termett. Együtt követték el mind azon szörnyűégeket, a' mellyekről fellyebb tevének emlékezeret. — Ha *Fajett* nem lett volna, 's ő a' maga hathatós beszédével valamennyire nem lágyította volna a' neki dühödött népnek szivét: egy Testörző sem maradhatott volna meg életben; de a' Királyné-is veszedelemben forgott volna. Mert már a' háló szobája előtt lévő Testörzőt-is agyon vágták; és tsupán a' háló ruhájában szaladhatott a' Király szobájába; a' hová bé-menvén Markí *Fajett*, reá kérte a' Királyt, hogy mutarná meg magát a' folyosóról, a' Királynéval, 's a' Király Fival egygyütt. Meg-látván a' nép ezen három Felféges Személyeket! — parantsolá nekik, hogy

*) Mihellyt ezek az Affzonyok *Versaliába* értek, fokon közzülök bé-rohantak a' Nemzet gyülésébe, ott le-ültek, hatalmassan beszélltek, 's tanátskoztak a' kenyér árráról, 's annak meghatározása eszközeiről. — Némelly Tagjai ellen a' gyülésnek ki-is költek, és különöffen a' Pap Urakat érdeklették. — A' Királynak-is eleibe terjesztették a' kenyér eránt való panaszokat, a' ki igérte, hogy mindenben fog kívánásuk tellyesíttetni.

hogy jönnének Párisba, és engedelmeskedének. (Ezen kifejezések egy Párisi Levélből vagynak ki véve). — A' Király arra kérte a' népet, ne bántsa a' Testörzőit, és a' kiket közzülök fogva tartott, azokat is botsássa el: melly kérésére a' Királynak, annál könnyebben hajlott a' nép, mivel tudta, hogy kevéssel az előtt meg eskerte *Fajett* a' Testörzőket a' Nemzet' hűségére, azonban látta, hogy már azoknak is kék 's rózsaszínű pántlika lebeg a' kalapjokon. De a' megöletteknek fejeiket, sziveiket, és nyelveiket még sem vetette le a' nyársokról, mellyekre voltak függesztve. — Mi okon esett volt a' nép olly szertelen dühösségbe a' Testörzők ellen, azért e' tsupán, hogy az Okt. 1. napján tartatott vendégfésben fekete pántlikát kötöttek kalapjaikra; vagy ahoz még az is járult, hogy nem akarták az affzonyokat bé-botsátani a' Királyhoz, 's löttek reájok: nem bizonyos. Magok a' Versáliai, és Párisi Levelek külömbkülömbféleképpen adják elő a' dolgot: és ugyan azért nem lehet más némelly környülállásokat is meghatározni.

Öt óraker reggel lett a' Királyi Ház' el-indulása *Versaliából*. — Tsak el lehet gondolni, hogy nem tettett a' Frantzia Udvar előtt soha is olly messzinek Páris Ver-

ialióhoz, mint most. — A' kinek szavára ez előtt száz ezrek oda mentek, a' hová kívánta; most mintegy fogoly, úgy hirtzoltatik 4000 asszony, 's mintegy 20—30,000 elegy belegy fegyveres nép által, a' maga Városába. — A' királyi kotsik mellett hordozták nyársokon némelly maga gondolatlanok a' meg-öletett Testörzők' fejeiket, sziveiket, 's nyelveiket, és ott alkudoztak egymással az asszonyok: Mit adsz (úgymond egyik a' másiknak), ha meg-ezsem azt a' nyársra függesztett szivet. — De e' nem tsuda, mert már az előtt egy Testörző lovát meg-ölték, 's minden jutalom nélkül-is nyersen meg-ették. — A' kis Hertzeg kérdezte a' menés közben az embereket: Nemi bántják kentek az én Asszony Anyámat? 's kérte, hogy ne bánásák. —

Folytatása következik.

Szervia.

Belgrádból naponként szállingoznak vissza *Bétsbe*, az itt telelni kívánó Tiszt Urak. — LAUDON fő hadi Vezérről azt beszélik, hogy *Belgrádban* vagyon, 's a' hideg vesztegeti: azért-is közelebb magát *Budára* szándékozik hozatni, 's onnan egy kis pihenés után *Bétsbe*. — Már az ide való Polgárfág, még *Belgrád* meg-vétele első hal-

449

hallásáról fogva, veri a' készülőt, hogy majd ha fog jönni a' diadalmas fő Vezér *Béts* felé: seregestül eleibe megy; és ki-fogván a' lovakat kotsijából, maga fogja bé vonni győzedelmi pompával egészen a' Házáig. — Vagynak, a' kik LAUDON leg-nagyobb mértékben lehető meg-tiszteletése Plánumát így tsinátrák ki: hogy Ő Felfége eleibe fog menni, a' leg-pompásabb Szekerében, 's jobb keze felől ültervén, úgy fogja bé-hozni *Béts* Városába. — A' Kotsis lessz *L—i* fő Vezér! —

Belgrádból írják, hogy Okt. közepe tájján Gen. *Csernel* Úr, a' *Bródi* Reg. ből, 's a' *Gyulai* Sámueléből 3 Batalionokkal, és 2 Osztály *Wurmser* Huszárokkal, *Zvornik* Vára felé fordult, a' hol a' *Bosznnyákok* nem nagy készüllettel vagynak.

Orsova rájjékaról útasított Levelekből olvassuk, hogy már Okt. 23-dik napján hozzá fogott volna népünk, ezen jó forma, 's a' Duna közepin fekvő Várnak ostromához.

Májor *Micháelovits*ről nagyon hirtelik, hogy a' *Móldova* vize körül, szabad seregével, az *Abdy* Basa népére ütött, melly azt gondolván, hogy valósággal maga *Laudon* érkezik számos Vitézekkel ellene, (mivel ezt az említett Májor Úr, már az előtt mindenütt el-hiresztette) úgy meg-rettent ke-

kevés katonáink' első meg-látására, hogy Tábort fel-gyújtván, nyakra főre szaladt *Nissa* felé. Nyeresége ugyan csak lett *Michaellovits* Úrnak, mert a' Magazinomokat meg-menthette a' tüztől, 's egynehány el-hagyott ágyúkat is kézre kerített. — Ezen történetet még egész bizonyossággal nem állíthatjuk.

Magyar Ország.

Ő Felfége meg-engedte, hogy az egész Országban Vármegyék' közönséges gyűlései tartathassanak, mellyekben a' Rendek egymás között ki-tsinálhatnák, mi módon tellyesed-hessen Ő Felfége kívánfága, 1-ször: a' Sereg számára adándó gabona; és 2-szor a' fegyver viselésre hónapoként ki-állítandó Iffjúság erántt. — *Pozson* Vármegyében Okt. 23-dik napján tartatott a' köz. gyűlés. Leg-először is a' Fejedelem kívánfágát magában foglaló Levél olvastatott el. Az után a' K. Kommissárius Úr *Gr. Brunszvik*, Ő Felfége elő-adott szükségének fel-segállítását, a' gyűlés szívére kötötte. — A' Rendek azt felelték, hogy az ilyen fontos dolgokról való vége-zés, Ország gyűlésébe való: melly értel-meket, egész tisztelereknek, és segítősek' ajánlása mellett, irásba-is fel-tették, azt más nap a' gyűlésben el-olvastatták, és Ő Fel-sé-

fégének el-küldették. — Így tselekedtek, mint értjük, a' *Pesti* gyűlésbe öszve fereglett Rendek-is.

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —

Bétsből.

Mostanában, egyy ide való gazdag Kereskedő, és Könyváros, *Wucherer* nevezetű, szerentsétlenné tette magát, azon fellette tilalmas Könyvnek, Frantziából Német nyelvre lett fordittatása által, mellyet írt *Valesiai de la Motte* Grófné a' maga mentségére, és a' mellyről már mi Irásunknak 87-dik Levelében emlékeztünk. Ezer arany, és számkivetés leve t. i. a' Könyváros tselekedetének büntetése. — Magához a' fő Ministerhez H. *Kaunitz*-hoz küldött valaki a' minap egyy illyen Könyvet, de a' Hertzeg, mihellyt meg-tekintette, azonnal meg-égetette. — Ez a' Könyv nagy oka a' Frantzia nép bal vélekedésének, mellyel kezdett lenni a' Királyné felől. —

Wucherer-nél még nagyobb boldogtalanfágot okozott magának *Grossinger Máté*
 Fe.

Ferentz, úgymint a' ki, a' napokban örökös fogfágra küldetett *Kuffsteinba*. Ez, kedves Hazánkban - is esmeretes vólt, úgy itéljük, avagy tsak azon nevezetes munkájáról, mellyet *Jus publicum Hungariae*-nak nevezett *). — Mivel vontá magára az említett kemény büntetést, azt sok vólna elő beszélni. Annyit említünk, hogy Udvarokat fértett: azon kívül, mind úntalan forsa felert kívánt héjjazni, melly tzeálljának elérésére sokat tselekedett, a' mit nem kellett vólna tselekedni. — A' ki bővebben akar ennek élere folyamatajáról értekezni, elegget tehet kívánfágának azon Könyvnek megolvasása által, mellynek felül írása ez: *Leben und Schicksale des berüchtigten Frantz Rudolf von Grossing, eigentlich Frantz Matthäus Grossinger genannt.*

Y E G Y

*) A' millyen tüzzel irta vólt *Grossinger Ur* ezen Könyvet, mellyet azután maga-is meg-bánt: szintén olly tüzzel irt az ellen egyy szó ki-mondó Hazafi *Kajetár József Ur*, illy felül írás alatt: *Widerlegung des Grossingerischen Erbreiches in Ungarn. Von Joseph Kajetár 1787.* ki-adott, de nap fényt nem láthatott munkájában, minthogy a' Censura tüzzre ítélte. — Kitsiny a' munka: de borsos. —

Y E G Y Z É S E K.

Az ide zártt Rajzolatban, azt kívántuk főképpen szemléltetni az érdeemes Közönféggel, hogy esik a' marsirozás egy 3 fontos Tábori ágyúval, midőn az ellenfégre kell menni. De minekelőtte ezen Rajzolat meg- fejtegetéséhez fognánk: szükfégesnek itéltük, hogy az ágyák körül forgolodó személlyekről valamit említsünk. — Az ő Felsője Armádjában, 112 tulajdonképpen úgy neveztetett Regementek vagynak. Ezeknek háрма, hosszú ágyúkkal, és haubitzákkal bano, rövidebben *Pattantyús*, vagy *Ágyús* (Canonier) Regement. — Ezeken kívül vagynak 4 Companiák, mellyek különösen a' Mozsárok mellé vagynak rendelve, *Mozsárosok* (Bombardiers). — Az *Ágyúsok*, vagy *Pattantyúsok*, mind egy forma, az az Barát szin ruhát viselnek, veres hajtókéval. Tzipőkjök, fekete harisnyájok, rövid kardjok, 3 szegeletes pafzomántos kalapjok vagyon. A' köz Legények-is mindnyájan viselnek páltzát, mellynek felső végére egy darab gyújtó kötél vagyon tekergetve. A' 3 Regementek csupán az által különböztetnek-meg egymástól, hogy az elsőbélieknek 1; a' másodikbélieknek 2; a' harmadikbélieknek pedig 3 szám vagyon gombjaikon ki-formálva. Egy Pattantyús Regement, valamint minden más gyalog Regement-is, áll 3 Batalionokból; minden Batalionban vagyon 6 Compánia. — Egy ágyús Compániát öszveféggel 171 személlyek tesznek, úgymint: 1 Kapitány, a' Compánia Vezére, 1 Fő, és 1 Alhadnagy, 1 Furir (Fourier), 1 Strázsamester, 11 Kaprál, 1 Furirsitz, 1 Dobos, 1 Sipos, 100 tanulit köz emberek, az ágy neveztetett *felső Ágyúsok*
(Ober

(Ober Canoniers), és 50 *Al-Agyúsok* (Unter Canoniers), a' kik még az ágyús mesterfőget csak most kapogadják. Már ebből könnyű ki-tsinálni, hány főbb 's alsóbb Tisztek, köz emberek, és más egyebek vagynak 1 ágyús Batalionban; és osztán 1 Regimentben-is, az úgy nevezetett Stabon kívül, melly mint tudni való a' Regimenthez tartozik, és áll im e' következő személlyekből, úgymint: a' Generálisból, 1 Obersterről, 1 Oberstlieutenántból, 3 Májorból, 1 Törvényhez látóból (Auditorból), 1 Reg. Feltserből, 1 Reg. Káplánból, 1 Adjutántból, 1 Számtartóból, 4 Bat. Feltserből, 1 Porkolábból (Profos), 1 Reg. Dobosból (Regiments Tambour), 8 Musikásokból. — A' Stabbéli alsóbb személlyek nem függenek a' Compánia Vezéréstől, hanem az Oberstertől.

A' *Mozsárosok*, mint említénk, mind öszve csak 4 Compániából állanak. Egyéb ruházatjokra nézve meg-eggyeznek az *Agyúsokkal*; hanem még-is meglehet őket a' kalapjokról esmerni, mellynek bal oldalán, a' hola' gomb van, egy égő Bomba láttatik.

Most már egyenesen jövünk a' Rajzolatra, 's mind arról, valami csak rajta szemébe akad a' nézőnek, 's néminémű magyarázatot érdemel, fogunk szólni. — Azon 10 személlyeknek, a' kik gyalog menve szemléltetnek a' Rajzolaton, hata Patautyús, négye pedig abból a' Regimentből, vagy Batalionból való, a' mellyhez van az ágyú rendelve.

Hogy jobban elő adhaslluk, kinek kinek mi a' kötelessége, az említett 10 személlyek közzül: tehát mind egyiket más más számmal meg-jegyzeztük. Az 1. az ágyú szája mellett megy, 's e' szokta a' töltést az ágyú tsövibe bé-dúgni, ha mikor kívántatik a' lövés. A' 2. kezébe visz egy rúdat, mellynek az egy

végén borosta, a' másikon pedig a' toló fa vagyon. Ez, a' rúdnak borostás végivel, az ágyút, minekelötte a' töltés befé tevödnék, ki-sepri; a' másik végivel pedig, az ágyú tsövibe bé egyengetett töltést le-töjja, 's keménnyen le-veri. A' 3. egyy rúdat tart, a' 4.-is, melly mind kettőnek kezében arra való, hogy azt az egyyik egyy felől; a' másik pedig más felől a' Tengelynek, az ágyú szája felől való részéből ki-nyúló vas karikákba teszi, 's néki fekvén, úgy tollja elébb az ágyút. A' nyakokból pantallér módjára le-függő kötelet azért viselik, hogy midön a' lövés által vissza rugódik az ágyú; tehat a' kötél végén lévő vas karikát a' kerék szegek' horgaiba akasztják, 's úgy rántják ismét helyére. Az 5. az úgy nevezetett első Mester (Formeister). Ez igazgatja az ágyút, hogy a' lövés találóssan essen. Ez döfi fel az ágyú gyújtó lyukán által, egyy nyárs forma hosszatska vas eszközzel a' töltést; e' teszi bele a' gyújtó lyukba a' gyújtó töltésért-is, melly meg-esvén, jelt ad az el-sütésre. — A' gyújtó töltésnek olly hosszúságú tsöve vagyon, a' millyen kívántatik a' végre, hogy a' fel-döfött töltést el-érhesse. Meg vagyon töltve, igen könnyen tüzet kapható sűrű Materiával, melly már egészen bele tapadt. Ha az ágyú ki-lövődik-is: azért a' gyújtó töltés helyben marad; ámbár meg-esik, hogy olykor ki-lökődik, 's embert-is öl: mint ezen szerentsétlenfég közelebb az el-múlt esztendőben *Dubitánál* meg-történt. A' 6. kezében tartja a' gyújtó páltzát, mellynek végibe tsiptetett füstölő kötelet csak hozzá érteti a' gyújtó töltéshez: leg-ottan el-sül az ágyú. A' 7. a' lovak körül vigyáz, 's a' kotsist igazgatja. A' 8. egy nagy rúdat víz kezében, mellyel a' lövöldözés alkalmatoságával az ágyú tartóját

eme-

emeli jobbra vagy balra, a' mint a' szükkféig hozza magával. Az emelő rúdnak fogó végén egy kereszt fa-is vagyon, a' végett, hogy ha maga nem bírja emelni a' 8. az ágyú tartóját; akkor a' 9-is fegethet, a' kinek a' nyakában egy tarisznya függ, mellyben a' töltés mindenkor kézben áll, 's mihelyest kívántatik, adja leg-ottan az 1. szám alatt valónak. A' 10. a' lovak előtt megy, nyakában egy tarisznyát visz, mellyben a' töltéses szekérből hordja a' töltést. A' töltéses szekér mindjárt az ágyú talyiga után megy, de a' mellyet mi se nem rajzoltattunk. A' mellé-is van egy Nem-Pattantyús katona rendelve; úgy hogy már e' szerént látni való, hogy minden három fontos ágyúhoz 11 személyek kívántatnak öszveséggel, kiknek öre közönféiges köz katona, hata pedig, mint fellyebb-is emliténk, Pattantyús. — A' 10-nek van még más kötelessége-is, mellyet mindjárt meg-mondunk miben áll: hanem elébb az ágyú talyigáról kellek szólnunk.

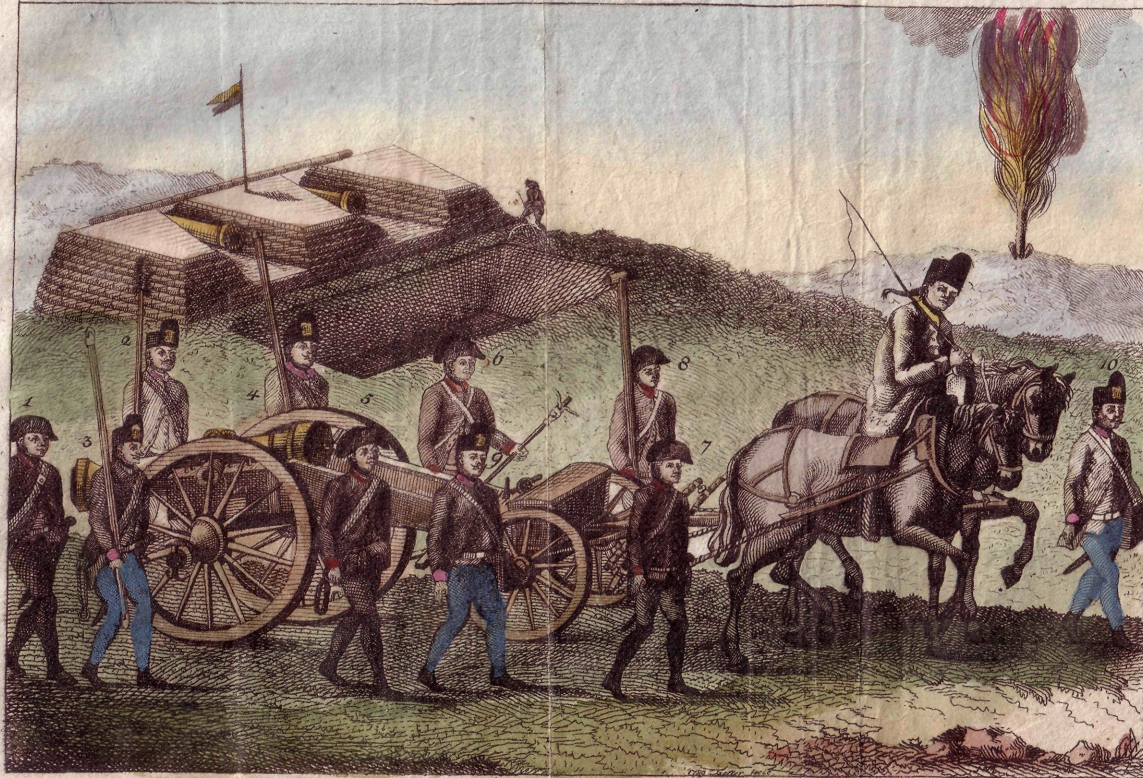
Az ágyú talyiga öszveséggel, úgy, a' mint a' Rajzolon szemléltetik, két egymástól el-választható részekből áll. Egyik az, a' mellyen az ágyú fekszik, nem különben az ágyú tartónak-is az eleje; a' másik, mellybe a' lovak vagynak fogva. Ezt lehet első, amazt utolsó talyigának nevezni. Az első talyigának az elején egy láda, vagy szekrény szemléltetik, melly töltéssel van meg-rakva azért, hogy ha a' töltéses szekérnek valami baja találna-is lenni, a' midőn azonban ágyúzni kell: ne legyen töltés dolgából fogyatkozás. Az első talyigára vagyon helyhetve az ágyú tartónak hátulsó fele, lyukánál fogva; 's hogy annál erősebben álljon a' menés közben, le-is van lántzolva. A' lántz, természet szerént feszellen áll; hogy

hogy tehát midőn kivántatik, annál könnyebben ki lehet az akasztani, 's az ágyú tartónak hamarább meg-esheffen a' le-emelése: a' 10. szám alatt lévő katonára is való, hogy ő, mihielyt a' lovak meg-állanak, a' rúdat fel-emeli, 's ezzel azt tselekszi, hogy az ágyú tartó vége lejjebb száll, 's a' lántz lógóba indul. — Le kell pedig emelni, az ágyú tartót az első talyigáról mind annyiszor, valahányszor löni akarnak vele, úgy hogy az ágyú tartónak csak első fele marad az ágyúval együtt az utolsó talyigán; a' hátulja pedig fekszik a' földön, a' mint ezen fekvését a' hosszú ágyúknak szemlélni, a' már megküldött Batteriák' Rajzolatján az e. betű alatt. Ennek szemlélése által azt is könnyebben lehet képzelni, a' mit oda fellyebb mondottunk, a' 3. 4. 8. 9. számok alatt lévőknek kötelességeikről. — A' három fontos ágyú alá két ló kivántatik, mellyeknek egyikén ül a' tábori kotsis. Ennek feje ruhája vagyon, farga hajtókával. A' Kaskétján nints femmi tziper. (A' szokott görnyedése 's haja fonatékja fel-kunkorodása képzelhetőképpen szemléltethetik). A' 6 fontos ágyúkat négy négy; a' 12 fontosokat pedig hat hat ló viszi. — A' 18 's 24 fontosokat, mellyek rend szerént *Ostrom-Ágyúk*, szekereken viszik, és csak a' Batteriákban készítik úgy fel, mint a' Batteriák Rajzolatján az e. betű alatt lehet látni.

A' most küldött Rajzolaton ki van még tsinálva az ágyú talyiga felibe, egy két hosszú ágyúra való Batteria, 's kivált az ellenfég felől való része szembe tűnőképpen szemléltetik. Távól láttatik egy lármafa, melly már derekasan ég. —

Költ Bétsben, Nov. 3-dik napján.





Orshári k. Zoller metrét 789.



Folytatása a' Frantzia Országi ujabb Történetek' elő-adásának.

IO.

Párisba bé-érvén, nem a' maga Palotájához; hanem leg-elsőben-is, a' Város-Házához vitérett a' Király. Már ott készen várta a' Tanárs, fő Polgármester *Bailly* Úrral együtt, 's székek-is voltak ki-rakva, a' Királynak, a' Királynénak, a' Királyfinak, a' Király Kisasszonyak; nem különben a' Király testvér Öttsének, 's annak Felelőségének, és a' Király testvér Hugának *Ersébet* H. Asszonyak, kik mindnyájan ki-szállottak ugyan kotsijaikból; de le nem ültek. — A' nép az elő számlált Felsőges Személyeknek egygyül egyig, *Vivátot* kiáltott. *Bailly* Úr idvezlette a' Királyt, hozzá tartozóival együtt a' nép képiben, 's emlékeztette ezen szavaira: „ En mindenkor nagy gyönyörűséggel vagyok az én jó Városomban *Párisban*.“ — A' Király így felelt: „ Én ha tudhattam volna, hogy valóba kedves, az én Párisom' jó lakosinak a' közörtök való lérem, eddig-is bé-jöttem volna, és ezentúl rend szerént nállok fogok lakni.“

A' Királyné is azt mondotta, hogy Ő maga Férjétől el nem marad, és gyönyörűge lesz, ha olly nép között lehet, melly előtt olly kedves az ő Férje. — Ezentúl *Bailly* Úr a néphez fordúlt, és mutatván a' Királyra így szóla: „Ő Felfége egész bizodalommal „ jő mi közinkbe lakni, és abban fogja ki „ váltképpen való örömét találni, ha mind „ azt el-köveheti, valamivel csak Jobbágyait „ boldogíthatja.“ — Melly beszédeit *Bailly* Úrnak nagy öröm kiáltások követték. — E meg lévén, a' Király, Felefégevel, Gyermekével, és testvér Hugával együtt *Tuileries* *) nevezetű Palotájába ment. A' Király Ötse pedig Felefégestül más Palotába szállott, melly hajdan *Luxenburginak* neveztetett, ma pedig *Aureliánuminak* hivatalaik. — Más nap, úgymint Okt. 7-dikén, feregestül mentek a' hal áruló affzonyok a' Királyné látására, mellyet meg-értvén a' Királyné, azonnal az ablakhoz jött, 's karjaik közzé vévén a' kis Hertzeget, és melléje ál-

*) A' nevét onnan veszi, mivel azon helyen a' hol épült, hajdan téglá égető volt. Ezen Palotát 1564-dikben *Katalin* Királyné kezdette építtetni; *IV. Henrik* 1600-dikban egészen el-készíttette; *XIV. Lajos* pedig Királyi módra fel-ékesíttette.

líván Hertzeg Affzonykáját, meg-mutatta magát. A' Királyné látására így kiáltott fel hozzá egy a' hal áruló affzonyok közzül: „Mi azért jöttünk, hogy Felsőgedet meg-lássuk, minekutánna már több 10 hónapjánál, hogy Párisban nem szemlélhettük. — Reményljük ezentúl azon szerentsénket, hogy Felsőged' közöttünk való létével ditsekedhetünk.“ — Vóltak azonban bizonyos szemre hányások-is. — A' Királyné mentette magát, és kérte, hogy arról, a' mi már meg-történt, felejtkezzenek el. Nyilván vallotta, hogy ő meg-tsalattathatott, mint szintén más Nagyok-is; de egyfzersmind azt is igérete: Meg-fogja tapasztaltatni a' Fran-tziákkal, hogy benne éppen azt fogják találni, a' kit kívánnak. Ezen szókra ki-gördült a' könyü, mind két szemeiből a' Királynénak. — A' nép, azokra, a' mellyeket hallott, és látott, belsőképpen meg-indúlván, fel-kiáltott: Ellyen a' Királyné! — Is ezzel el-ozlott. De itt még nem vólt vége a' Királyné nyughatatlankodtatásának! mert már meg a' szegénység kiáltozott hozzá, hogy parantsolja, az ő zálogba vetett holmijeinek minden váltság nélkül való ki-adattatását. — A' Királyné olly szót talált a' száján ki-botsátani, a' mellyből azt hozta ki a' szegénység, hogy valósággal reá állott a' kérésére,

azért is, fokban közzüle, rajtuk mentek a' zálog tartókon, és ingyen ki-kapták el-zálogosított vagyonaikat. De, meg-értvén a' Király, hogy csak a' szegénység zálogjáért 3 millió kívánatnék: kihirdette, hogy ő mostani környülállásaiban a' szegénység kívánóságát nem tellyesítheti; mindazáltal, hogy a' Királynéhoz való bizodalom még ne gyengüljön, (a' kirak szaván építet a' szegénység) kész leszen a' maga tulajdon Kaffájából, az olly el-zálogosított ruhákat ki-váltani, és gazdajiknak vissza adatni, a' mellyek leg-szükségesebbek, és 24 Livrákon *) (Livres) alól vagynak zálogba vetve. — Semmit el nem múlat a' Király, valamit csak hasznos eszköznek lát lenni, a' tsendesfégnek helyre állítására, és úgy láttzik nem minden előmenetel nélkül. — Már a' Nemzet Gyűlése is bé-költözött *Versaillesból Párisba*, holott Okt. 19-dikén tilt először székét, és leg-elsőben is azt végezte, hogy a' Királynak manjen tiszteletére, a' melly mag is lett dél előtt. Az nap, dél után ugyan azt tselekedte a' Városi Tanács. — Minekelőtte Párisba bé ment volna a' Gyűlés, fok előbbeni Tagjai ott hagyták, nevezetessen *Mounier* Préses

Ur.

*) Eggy Livrában vagyon 8 1/2 garas.

Úr, a' kit nem akartak ugyan el-eresztteni, de azt felelte: Nem maradhatok, nem is tartozom maradni: nem akarok sem részes lenni — sem hibásnak találtatni. — Mit akart *Mounier* Úr, ezen szavaival jelenteni, alig ha rövid időn nyilvánvalóvá nem lesz. — Az *Aureliánusi* Hertzeg (*Duc D'Orleans*) szinte többé a' Gyűlésben. Elment *Angliába*. Külömbkülömbféle a' vélekedések erről a' Hertzegről, a' ki *Neckerrel* együtt a' nép bálványja vala. Sokan azt mondják, hogy a' Király küldötte valami nagy dologban követségbe az Angliai Királyhoz. De mások nyilván állítják, hogy féltiben szaladt volna el: mivel ő volt az oka mindennek; annak is, a' mi közelebb Okt. 5-dikén történt. — Már reá is vallottak, a' kiket pénzen megvesztegetett. — Koronára vágyakozott, vagy leg-alább szerezett volna Francia Országnek fő Kormányozója lenni Királyi Titulus nélkül is. —

Austriai Belgium.

Szörnyű gondolatokat forraltak itt a' párt ürok elméjekben. — Harmintznál több nagy Házakat készültek puska-porral felvettetni; a' minthogy, egy Polgár házában, feles számú puskaporos, és töltésekkel megpakott hordókra akadnak. — Ki volt köztök az.

466

az-is tsinálva, hogy a' fő kormányozó Szek-
Tagjait mind egy szálig el-oltsák. Eggy
egy Tifzviselőnek ki-végezésére 6, 6 párto-
sok rendeltettek. — A' ki ezen rettenetes
szándékot ki-nyilatkoztatta, 15,000 forintot,
's esztendőnként való fizetést kapott juralmúl.
— Sokan el-fogattak, a' gonoszt gondolók
közzül. — Hanem (úgy értjük) hogy a'
pártosok-is el-fogták más felől a' Vice Can-
celláriusr, a' maga jószágában. *Lillo Várat*-
is el-foglalták, a' *Selde* partján. — Ezek
azok a' pártosok, a' kik *Brédaba* sereglet-
tek volt öszve: de mivel ott meg nem fzen-
vedte őket a' Hollandiai Köz. Társaság;
szállást keresni indultak.

Anglia.

A' *Marokkói* Tsászár Követet küldött
Londonba, a' ki a' Királynak 12 szép Arabs
lovakat vitt ajándékba. — Sokan vagynak
itt a' *Párisból* el-fzaladt fő Rendek közzül,
a' kik még előre nyilván beszélték, hogy,
majd ez, amaz fog történni *Versaliában*,
Okt. első napján, 's már most azt mondják,
hogy eggy Gróf volt annak az oka, hogy
úgy el nem sülhetett a' dolog, a' mint ki
volt tsinálva.

Svéd

Svéd Ország.

Van, miben főjjon a' feje, a' Svédok' Királyának, a' miotra feregeit mind a' tengeren, mind a' szárazon, derekassan megabajgatták az Oroszok. Fő baja, a' pénz szük vólta, melly miatt gyakran eszébe juttarja a' Török Udvarnak a' meg-igértt 12 milliomokat. — A' minapában, a' Prussziai Királyhoz folyamodott Követje által, hogy adna neki rovasra, más szükfeges hadi készületeken kívül, még tsak katonái számára való süvegeket, lábbeliket, és ingeket-is. — Meg nyerte, a' mit kért.

Béts.

Ö Felfége meg-engedte, hogy a' jövő esztendőnek első napjától fogva, szabadon szállíthatódjék a' gabona (ki-vévén az abraknak valót), Magyar Országból, 's a' hozzá tartozó Tartományokból, által a' Német örökös Tartományokba; szintén úgy, valamint innen, eddig-is lehetett amoda szállítani, 's ezután-is meg fog engedődni.

Az el-múltt esztendőben lett fel-számlálás szerént, a' Ts. 's K. Német örökös Tartományokban találtató Prótestánsok száma, ment 156,865-re. — Ezek közzül 79,236-an férjfiúi, 77,629-en pedig asszonyi nemből

valók. 144 Könyörgő házaik, és 142 Papjaik vagynak.

A' napokban, H. KAUNITZ asztalánál befülélt Gróf K. **, hogy *Basileában* léteben, volt szerentséje *Polinyák* Affzonyfággal (Madame de Polignac) szőlani. Ez az Affzonyfag a Frantzia Ország Királynénak Velső udvari Dámája volt. De a' Jul. töréni zürzavar miá elillantott. Nem ítélte t. i. bátorfagosnak, az olyan nép között való maradást, melly készült, mind azokat feláldozni dühös indulatának, a' ki-ker gondolt az Udvar megvesztegetőinek, 's az ő ellene dolgozóknak lenni. — *Panaszolta*, melly sietve kellett eljöni; úgy hogy a' szoknya alá kőni szokott hólmijeiből többet el nem hozhatott, tsupán a' mi rajta volt; 's ugyan azért *Basileában* leg-először is gyóltás vásárolni indult. — Kérdezte a' Herceget a' Grófot, ha valyon nem tudakozta a' *Polinyák* Affzonyfágtól, eljövele okát? melly kérdésre így felelt a' Gróf: szorgalmasan őrizkedtem, hogy csak azt meg ne találjam valahogy tudakozni. —

Nandorfejeudvar.

Midőn rávolról (így ír *Belgrádból* egy Barátunk) meg-láttam *Belgrad* épütereinek

imitt

imitt amott fenn álló darabjait: úgy tettett mintha *Vissegrad* Várát, Magyar Hazánk Koronája' hajdani bátorfágos szállását szemlélném. Bele lépven el-szörnyűköttem azon az ifszonyú romlásan, melyet LAUDON rüze okozott benne egynéhány napok alatt. Tsupán a' Kaszamatok (Casematten) maradtak meg épségben, és egy szegletben lévő kút. — Nints olly ház, vagy más akár, melly haszon vehető épület az egész Várban, melly kissebb, vagy nagyobb sérelmet ne szenvedett volna. Az utóbbiak közzül valók két gömbölyeg tetejű házak a' piatzon, úgy mint a' mellyek egyikének tetején 3, a' másikaén pedig 2 lyukat tört a' golyóbis. Amaz a' fordó házak volt a' Törököknek, melly belőlről ki van márványozva. Négy szegletein ugyan annyi kis szobátskák vagynak. A' másikba a' Kávés vette magát addig is, míg más rendelés lehet. A' piatzon volt a' nagy *Dsami-is* *); de ennek fedele is pal-

*) *Dsami*, *Dsjami*, olly Templomnak a' neve, mellyben az Osmanok a' pénteki különös Isteni ülszeteletet viszik véghez, nem különben a' Tsászarért való könyörgést (Chuthbeth). A' Mosé is Templomok, de nem olyan szentek, mint amazok. — Ezekben mindennap öfzve szoktak gyűlni.

lása egészen le-rogyott: tsak a' falai állanak fel, mellyek körül szemlélternek még rész szerént fedél nélkül, rész szerént gömbölyü Kápolna forma épületetskékben hat drága emlékeztető Oszlopok, mellyek nagy temetési alkalmatosfagokkal készíttetek. Materiájok jóféle fejer márvány. Igen szép mettzések, aranyozások 's festések ékesítik. — A' *Dsami* régenten a' Sz. Ferentz Szerzete Temploma volt. — Annak felső részén áll a' tsonka Torony' fele: mert a' más fele leomlott. — A' Basa házának sem maradt egyebe a' négy falánál.

A' *Vizivárosban* leg-inkább meg-maradtak a' Kaszárnnyák; tsupán eggynek roskadt le közép tájjon a' teteje: a' többi tsak imitt amott kapott lyukat. Ezeknek még Keresztény kezek vetették volt meg fundamentomaikat: jól-is vagynak épülve, kiváltképpen eggy, melly a' Lovasfag számára vagyon készítve. — Egyéb épületek itt-is, a' *Rätzvárosban*-is nagy részént, a' Várbéliek díjára jutottak.

Temérdek gabona, és tzvibak találtatott a' Várban, mellyet mind a' vizbe, vagy gödrökbe akart hordatni *Laudon* fő Vezér, a' mint már el-is kezdette volt: hanem eggy köz jóra termett Hazánkfia *Tholdi* József Úr
alá-

alázatos Irásában elébe terjesztette: hogy vajmi jó néven vennék azt a' szegény polgár munkások, ha valami juttatódnék nekik abból a' fok életből, bár ha egyébképpen nem zsöldjök fejibe, mivel úgy sem kaphatnak főképpen abrakot pénzekért-is; a' több részét pedig az életnek, a' fel felé menő hájókra lehetne rakatni, 's édes örömet megvennék azt Magyar Országon, a' lovak, szarvas, és apró marhák számára akárhol-is; sőt helybe-is jönnének vevők, tsak tudhatnák meg, hogy lessz el-adni való gabona. A' mint vettek-is már némellyek belölle lopva, meg-próbálták, 's nem találták ártalmasnak. — Az említett jó szivű Hazánkfia jelenésének, 's a' mellé ragasztott kérésének a' volt a' fogamatja, hogy már most félbe szakasztva a' fő Vezér a' gabona el-ásását, 's vízbe való hordását, és várja erántta a' fő hadi Tanács végezését, a' mellyhez hasonlóképpen küldötte *Tholdi* Úr Instantziaját. — Mi köszönnyük a' szegényfég képiben, felölle való gondoskodását, *Tholdi* Úrnak.

Gróf *K** egy a' fő Vezér Galopénnyai

*) (Galopains) közzül, közelebb érkezett
viz-

*) Ezek azok, a' kik a' fő Vezér körül nyargaloztak, és parantsolatit imide amoda széllyel herták.

vissza Belgrádból. Szerentsénk volt róla; némelly dolgokról tudakozódni, 's im e következendőket érteni: *Osman Basa*, a' ki fel-adta a' Várat, nem a' rendes Belgrádi Basa volt, hanem annak tsak képét viselte. Amaz, kevéssel a' Vár megszállása előtt; elment volt a' fő Vezérhez, hogy vele beszélgesseffen a' Vár eránt, 's azonban, a' miéink hersülettel ki-szorították. — *Osman Basa* szép tisztes ember: *LANDON* fő Vezér lebedjére méltóztatta; — ő is megnyerte a' fő Vezért kávéra, 's egy igen szép, és drága készületű derék paripát is ajándékozott neki. — Elindulása előtt egy Törököt megsinóroztatott, 's a' döglöttlovak közé vettette. — A' Török Afzonyok, ki-jöven a' Várból, mindnyájan egy nagy zöld sátor alatt tartózkodtak. Nem lehetett az artzúlatjaikat látni *).

Egyet még-is meg-láthat-

*) Várig kívántak volna Tisztjeink a' Török Afzonyoknak 's Leányoknak szeméik közzé nézni; de nem lehetett az egyesfégnék ereje szerént, még tsak igen közel-is menni hozzájuk, annyival inkább meg-tapogatni a' képeiket, mint *Novinál*. Ott bé-nyúltak volt az artzúlatjaikat fedő keszkenők alá, 's körül tzirokálták állaikat, végire kívánván jáni, ha nem öltöztek e' Frántziák

rak némellyek színről színre, 's ditsérték. —
 Látrák a' Basa ágyasainak szoba leányaikat is;
 de azok nem tetűzettek, mert szeretsenek
 voltak. — Sok pénztüket elvitték a' Törökök.
 Mert eleinten ugyan, oltsón kezdés
 tekadni mindent; de hogy látrák, melly
 igen kapnak a' miénk mindennémű portéká-
 kon, azután 3—4 annyira is feltsaprák. —
 Egy pisztoly, mellyet még vehetett, a' ki
 jökör járt, két aranyon: elment más nap
 8—9 aranyon. — A' vásár kezdetivel kap-
 harott az ember öt aranyon gyönyörű sző-
 nyeget, 's 4 aranyon olly szép nagy keszke-
 nőt, mint a' mellyeknek eggyikét utollyára
 20—30; a' másikat pedig 12 aranyokon vet-
 ték némelly kedve rőlt Urak. — Tsalárd-
 kodtak is a' Törökök, eladván a' mi Tarto-
 mányainkbéli portékákat, Török portékák
 gyanánt drága pénzen. Egy Tiszt Úr ollyan
 keszkenőért 6 aranyat adott, mellyen azután
 vette észre a' Ts. 's K. billyeget, 's a' mely-
 lyet itthon 1 Talléron meg vehetett volna.
 Kereste a' Törököt, a' kirol vásárolt; de
 nem találta.

(Eddig-

aszonyi ruhába. (Az Ulyen Recognosciozásnál
 van bajosabb-is).

(Eddig-is elég Török kezzenőt lehetett látni a' Bétsi Dámák fejeken 's nyakokban *); de még többet láthatni ezután). — Már ki-
rsináltak: *Belgrádban* 13,000 fegyveres né-
pünknek alkalmas helye fog lenni. — *Lau-*
don fő Vezérnek, a' *Rátzvárosban* kézfíte-
rek kvártélyt, mellybe Okt. 18-dik napján
belé-is szállott. — A' Tifzt Urak, midőn
visgálták volna a' *Rátzvárosban* az egészen
öszve nem omlott házakat: el nem találhat-
ták, mire valók lehettek azok a' nagy almá-
riom formák, mellyek a' falakba vólrak bé-
rsinálva, mód nélkül tágas fiókokra. Ha-
nem a' meg-maradott Belgrádi Rátz Lakosok
magyarázták, hogy azon almáriom formák-
ban feleségeiket hálatták a' Törökök zár alatt;
mindenik fiókban egy egy asszonyuak vólt
az ágya, 's a' kié fellyebbetske esett, az
laj-

*) A' minap, még a' Tsáfzár előtt-is, Török kez-
kenőkkel ékesítettett fővel 's nyakkal jelent-meg
egy Asszony, a' maga Instantziájával; kit meg-
tekintvén ő Felsőge, azt mondá neki mosolyodva:
Az Asszony a' maga Uralkodójához menjen. —
Látván a' Fejedelem, hogy az Asszony meg-
hökkent, mondá továbbá neki: Az Asszony Ural-
kodója *Konstantzinápolyban* vagyon, mint az öl-
tözete-is mutatja, és így oda menjen, ha mi ké-
relme vagyon.

lajtorján mászott a' magáéba. — Kértség ki-
vül ezen affzony tartó almáriomok ajtajain,
kellert Mlyukaknak lenni: különben meg-
romlott volna a' portéka. — Olly nagy volt
a' bűdőség benne a' Várban, amig ki nem
tisztították, hogy a' kik először bémé-
mentek, köntelenítették örökat békötni.
Berg Főhadnagy Úrnak (a' Hufzárok
Berge-nek nevezik) szomorú esetét Levél-
ben is írták hozzánk, a' fellyebb említett Gróf
Úr is beszélette. Berg Úr már régtől fogva
igen ohajtotta, hogy bár csak neki alkalmat-
osága lehetne, vitézfégét, minél bővebb
mértékben ki-mutatni. Ez okon, által ké-
redzett a' *Wurmser* Reg. ből, a' *Grévenébe*,
mellyben gyakrabban adódna szerentséje,
a' Törökkel szembe szállani, mint amabban.
— De csak hamar szerentsétlenség találta.
Történt t. i. a' midön egykor vizsgálódnának,
meg látja a' nállánál feljébb való Tiszt Úr,
hogy egy fa a' földre le-dült: mondja
mindjárt a' vitéz Hufzároknak, hogy csak
vigyázzanak, mert a' fa el-dülése bizonyos-
san az ő jövetelekről való jel adás fogott
lenni. Ezentúl Berg Urat egy helyen meg-
állítja, maga pedig tovább veszi útját. —
Berg Úr a' ki-rendelt helyen le-száll lováról,
's Le-

's Legényeit-is le-fzállítja, neki biztatván őket, hogy csak igazgassák meg jól nyeregeiket; azután jöjjön bár akármelly számú ellenség, még-is rajta hajtsanak. Alig végezi el szavait, hogy meg-lepi vagy 200 ig való Törökség. A' lovára igaz, hogy felkaphatott, de az Anglus nyereg, 's azzal ő-is le-fordulván a' lórol, az ellenség kezébe esett. — Meg-izenterte LAUDON mindenfelé a' Törököknek, hogy csak adják vissza Berg Urat, akármitsoda Törököt kívánhatnak érte vissza tserébe.

Y E L E N T É S.

Streibig József Ur újjonnan ki-nyomtattatta a' *Helytai Gáspár Krónikáját*, az 1574-dikbeli *Kolozsvári* nyomtatás szerént. A' munka két Rézfől áll, melly mindenik külön kötetre való. Ezt, belső érdemén kívül, most a' külső formája szépsége-is valóba kedveltetheti. A' papirossa nagy nyolcad rétű, fejér, egyenlő; betűje gyönyörűségés. Szép metzett Képek-is ékesítik. — Az ára 4. forint. — Találatik Győrött, Pesten-is, vásári alkalmatossággal, a' *Fejérbárányánál* (beym weissen Lampel).

Magasztaljuk a' meg-nevezett érdemes Urban a' született Nyelvünkön írott jó Könyvek száma nevelése eránt való szorgalmatoskodását.

— Költ Bétsben Nov. 6-dik napján.

